

روستای یمق

ویژگی‌های جغرافیای سکونتگاه روستایی

مجید محمدی یمقی

کارشناس جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری

چکیده

چشم‌اندازهای روستایی از قدیمی‌ترین مراکز سکونتگاهی روی زمین‌اند و از بدو پیدایش جوامع بشری، روستاها مراکز تجمع اجتماعات انسانی بوده‌اند. برنامه‌های توسعه روستایی به موازات توسعه شهرها در اکثر کشورهای جهان یکی از ارکان برنامه‌ریزی محسوب می‌شود. در کشور ایران نیز، در سال‌های اخیر، بنا به ضرورت‌هایی، از جمله تمرکززدایی از کلان‌شهرها و مهار معضلات شهری، توسعه سکونتگاه‌های روستایی به یک اصل مهم در برنامه‌ریزی‌های کلان و خرد کشور تبدیل شده است. آنچه مسلم است برنامه‌ریزی، زمانی اثربخش خواهد بود که منطبق با ویژگی‌های جغرافیایی، تاریخی، فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی منطقه هدف باشد.

روستای یمق واقع در بخش آبگرم شهرستان اوج استان قزوین، به‌عنوان یکی از قدیمی‌ترین سکونتگاه‌های انسانی منطقه محسوب می‌شود و مطالعه و شناخت ویژگی‌ها، جاذبه‌ها و چالش‌های این روستا گامی در راستای موفقیت برنامه‌های توسعه روستا خواهد بود.

کلیدواژه‌ها: روستای یمق، چشم‌انداز روستایی، توسعه روستایی، سکونتگاه روستایی.

مقدمه

هسته اولیه پیدایش و تشکیل جوامع بشری و سکونتگاه‌های انسانی از بدو پیدایش چه به‌صورت کوچ‌نشینی و چه به‌صورت یکجانشینی در کنار منابع آب شیرین مانند رودخانه‌ها و چشمه‌ها بوده است و در واقع آب منشأ ظهور و افول تمدن روی کره زمین محسوب می‌شود. خداوند نیز در قرآن مجید به اهمیت آب و جایگاه آن در حیات موجودات زنده این‌گونه اشاره کرده است: «و جعلنا من الماء کل شی

ء حی»، سوره انبیا آیه ۳۰. به استناد این آیه، عامل اصلی پیدایش حیات و رشد و نمو حیوانات و نباتات آب می‌باشد، «آب جوهر حیات و مایه آبادانی و یک عنصر اساسی در حیات و ساختارهای اقتصادی-اجتماعی جوامع است (مختاری هشی، ۱۳۹۲)».

علاوه بر منابع آب شرب مناسب، عوامل طبیعی و اقلیمی و موقعیت جغرافیایی هر منطقه با توجه به کارکردهای منطقه مسکونی در مکان‌گزینی یک نقطه جهت سکونت تأثیرگذار بوده است. در قرون گذشته اوضاع سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی هر منطقه و ضرورت‌های دفاعی و امنیتی در کنار کارکردهای شهرها و روستاها، روی مکان‌یابی، نحوه ساخت و شیوه اداره شهر و روستا تأثیر مستقیم داشته است. استقرار روستاها بر روی تپه‌ها و خاکریزهای طبیعی و مصنوعی و ساخت برج و باروهای مستحکم با تجهیزات دفاعی جهت دفع حملات احتمالی گروه‌های مهاجم و جانوران درنده نشان از اهمیت موقعیت دفاعی روستاها در قرون گذشته دارد. در واقع کارکردهای اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی شهرها و روستاها و شیوه زندگی و ریخت‌ظاهری مساکن روستایی در ادوار گذشته متأثر از عوامل طبیعی، اقلیمی، موقعیت جغرافیایی و اوضاع سیاسی-اقتصادی و اجتماعی-فرهنگی منطقه بوده است.

«هزاران سال پیش، آشنایی با رمز و راز رویش گیاهان انسان را زمین‌گیر کرد، کشاورزی آغاز شد و گردهم آمدن کشاورزان روستا را پدید آورد (حجت، ۱۳۸۵). پس از روی آوردن انسان کوچ‌نشین به یکجانشینی، چشم‌اندازهای روستایی نخستین مراکز سکونتگاهی روی کره زمین بوده و در شکل‌گیری و شکوفایی تاریخ تمدن بشری، روستاها نقش پیشگامان تمدن‌ساز را برعهده داشته و با دارا بودن

فرهنگ غنی و اقتصاد خودکفا، به‌عنوان یک جامعه مولد و پویا در ابعاد مختلف اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و... یک نهاد تأثیرگذار به‌شمار می‌رفتند.

«با توجه به ویژگی‌های طبیعی-اکولوژیک، تاریخی-فرهنگی و اجتماعی-اقتصادی مناطق مختلف، عوامل گوناگون و متنوعی در تجمع سکونتگاه‌های روستایی دخالت دارد. عمده‌ترین این عوامل و نیروها عبارت است از:

الف. دفاع در برابر گروه‌های مهاجم یا جانوران؛

ب. محدودیت منابع آب؛

ج. پیوندها و بستگی‌های خانوادگی و طایفه‌ای؛

د. فعالیت‌های خاص زراعی و تأکید بر کشت و زرع گروهی؛

ه. سیاستگذاری‌های خاص و برنامه‌ریزی‌های کالبدی؛

و. عوامل سیاسی، مذهبی و ایدئولوژیک (سعیدی، ۱۳۸۱).

با نگاهی به اوضاع سیاسی-امنیتی و اقتصادی-اجتماعی ادوار گذشته، اهمیت موارد الف و ب برای ما کاملاً روشن و قابل لمس است، هرچند امروزه از میزان اهمیت و اعتبار این عوامل کاسته شده و جای خود را به عوامل دیگری داده است.

در کشورهای کمتر توسعه یافته این سکونتگاه‌های اولیه انسانی که به عبارتی گاهواره تمدن به‌شمار می‌روند با رشد سریع شهرنشینی در سده‌های اخیر و تراکم بیش از حد امکانات رفاهی و خدماتی و تأسیسات زیربنایی در شهرها و کلان‌شهرها، مورد غفلت و بی‌مهری واقع شده‌اند و به تبع آن مهاجرت بی‌رویه روستائیان به شهرها که در مواردی خالی شدن روستاها از سکنه را به دنبال داشته و زمینه را برای رشد افسار گسیخته و بیمارگونه شهرها و بروز ناهنجاری‌ها و معضلات شهری مانند حاشیه‌نشینی، تراکم بالای جمعیت در نقاط شهری، آلودگی زیست‌محیطی، ترکیب ناموزون ساختار شهری، بالا رفتن آمار جرم و جنایت در مناطق شهری و... فراهم کرده است.

«سکونتگاه‌های روستایی، به‌خصوص در کشورهای جهان سوم که نزدیک ۱/۲ جمعیت این‌گونه کشورها را در خود جا داده‌اند با مسائل و مشکلات حادثی از قبیل، مهاجرت‌های روستایی، پایین بودن سطح اشتغال، پایین بودن سطح بهرهوری در بخش کشاورزی، فقدان یا کمبود زیربنای رفاهی و خدماتی و... مواجهند (رکن‌الدین افتخاری و قادری، ۱۳۸۱). در کشور ایران پس از اجرای قانون اصلاحات ارضی در آغاز دهه ۱۳۴۰ که منجر به فروپاشی نظام ارباب رعیتی و شکل‌گیری نظام خرده مالکی و تغییر شیوه تولید در روستاها گردید روستاها را از یک نهاد تولیدکننده محصولات کشاورزی، دامی، صنایع دستی با اقتصاد خودکفا، به یک جامعه مصرف‌کننده تولیدات صنعتی و خدماتی شهرها تبدیل کرد. وقوع انقلاب اسلامی در سال ۱۳۵۷، سپس جنگ تحمیلی ۸ ساله و پس از آن بازسازی ویرانه‌های جنگ در اوایل دهه ۷۰ موجب گردید که توسعه روستایی در برنامه‌ریزی‌های کشور جایگاه مناسبی نداشته یا در مرحله اجرا با کندی روبه‌رو شود. فقدان مدیریت راهبردی جهت توسعه مناطق روستایی کشور باعث مهاجرت روستائیان به شهرها

به‌ویژه در دهه ۶۰ و ۷۰ و به موازات آن رشد سریع و ناموزون شهرها و کلان‌شهرها، افزایش نرخ بیکاری و روی آوردن به شغل‌های کاذب و غیرمولد و ده‌ها معضل دیگر را موجب گردیده است.

استان قزوین به رغم داشتن استعدادها و پتانسیل‌های فراوان به دلیل مجاورت با پایتخت و کلان‌شهر تهران و کرج از این قاعده مستثنی نبوده و در این بین، بخش آبگرم شهرستان آوج به دلیل محرومیت مزمن و عدم توجه به زیرساخت‌های توسعه روستایی در دهه‌های گذشته یکی از مناطق مهاجرفرست استان بوده است. بررسی‌ها نشان داده است که مقصد اصلی مهاجران نیز شهرهای تهران و کرج می‌باشد.

در سال‌های اخیر در راستای سیاست تمرکززدایی و مبارزه با رشد ناهنجار شهرها و مهار مهاجرت‌های بی‌رویه به شهرها، توسعه مناطق روستایی در کانون توجه مدیران و برنامه‌ریزان کشور قرار گرفته است. ارائه خدمات بهداشتی، درمانی و احداث تأسیسات زیربنایی و مخابراتی و توسعه شبکه حمل‌ونقل در روستاها گواه این مطلب است. «مسئله‌هیچ‌گونه برنامه‌ریزی و طرحی نمی‌تواند به مرحله اجرا درآید یا اگر به مرحله اجرا درآید نمی‌تواند بازدهی خوبی داشته باشد، مگر آنکه با خصوصیات و استعدادهای جمعیت و عوامل اجتماعی و فرهنگی آن‌ها هماهنگ باشد (شیعه، ۱۳۸۱)». این مقاله سعی دارد به معرفی اجمالی از ویژگی‌های جغرافیایی، فرهنگی، اقتصادی، تاریخی و اوضاع اجتماعی و سیاسی روستای یقم واقع در دهستان کلنجین بخش آبگرم شهرستان آوج، استان قزوین، در ادوار گذشته تا امروز بپردازد. این روستا با تمدنی ۹ هزار ساله، یکی از سکونتگاه‌های باستانی منطقه بوده و در حال حاضر نیز علی‌رغم اینکه عنوان محروم‌ترین روستای منطقه را یدک می‌کشد اما در زمینه‌های اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی یکی از روستاهای فعال منطقه به‌شمار می‌رود. امید می‌رود بتوانیم با شناخت و معرفی پتانسیل‌ها و جاذبه‌های روستایی سهم اندکی در رشد و شکوفایی روستا داشته باشیم.

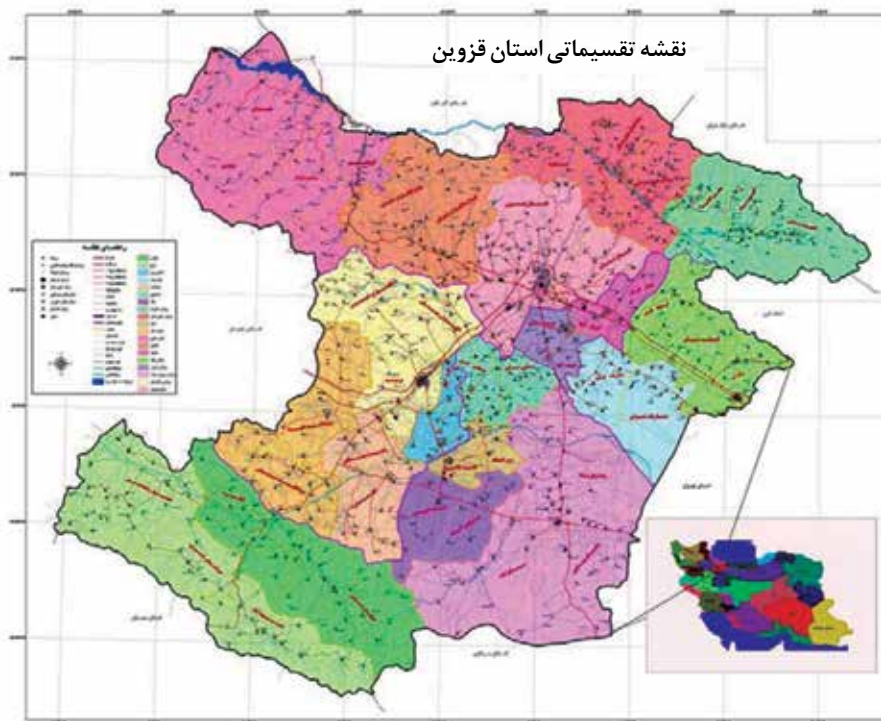
روش تحقیق

روش تحقیق این مقاله توصیفی-تحلیلی بوده و گردآوری اطلاعات از طریق مطالعه کتابخانه‌ای، مشاهده میدانی و مصاحبه با افراد انجام گرفته است. متأسفانه به دلیل فقدان منابع مکتوب، در بیشتر موارد به حافظه تاریخی و روایات پیشینیان مراجعه شده است. هر چند وجود بالغ بر ۱۰ تپه باستانی در نقاط مختلف روستا حکایت از قدمت دیرینه روستا دارد ولی به دلیل عدم مطالعه و تحقیق کافی در مورد این آثار، اطلاعات زیادی از سیر تکوینی و شیوه زندگی ساکنان روستا در ادوار تاریخ در دسترس نمی‌باشد. با این حال عدم دسترسی به منابع اطلاعاتی دلیلی بر انجام ندادن یک تحقیق علمی نخواهد شد، چه بسا همین اطلاعات اندک و به ظاهر بی‌ارزش، پس از گردآوری و طبقه‌بندی، بتواند راهگشای خیلی از مسائل و مجهولات منطقه مورد مطالعه و نقطه آغازی بر مطالعه بعدی باشد.

ویژگی‌های جغرافیایی

ارتفاعات مشرف به روستا معروف به دولایولار (کوه‌ها؛ تپه‌ها) قرار دارد. این ارتفاعات که در ضلع شرقی روستا واقع است به صورت زنجیروار با جهت جنوب به شمال از منتهی الیه شمالی روستای استلج شروع شده و تا منتهی الیه جنوبی روستای کلنجین امتداد یافته است و از نقاط صعب‌العبور روستا می‌باشد. راه ارتباطی روستا نیز در زمین‌های بالادستی این ارتفاعات احداث شده و یک گردنه پیچ در پیچ روستا را به راه اصلی ارتباط می‌دهد. در فصول یخبندان تردد از گردنه یکی از چالش‌های اساسی روستاییان به حساب می‌آید. وجود سنگ‌های آتش‌فشانی و نیز سنگ‌های آتش‌فشانی-رسوبی دوره سنوزوئیک به ویژه ائوسن بر روی سنگ‌های چین‌خورده الیگوسن و پلیوسن از ویژگی بارز مورفولوژیکی ارتفاعات و

روستای یمق با ارتفاع میانگین ۲۱۲۰ متر از سطح دریا بین طول‌های $۴۹^{\circ}۲۸'۵۵''$ تا $۴۹^{\circ}۳۲'۵۴''$ شرقی و عرض‌های $۳۵^{\circ}۲۹'۲۷''$ تا $۳۵^{\circ}۳۲'۴۱''$ شمالی در فاصله حدود ۱۰۰ کیلومتری جنوب قزوین و ۴۵ کیلومتری جنوب شرقی آبگرم و ۳۶ کیلومتری شرق آوج واقع شده است. این روستا با وسعتی بالغ بر ۵۰۰۰ هکتار از سمت شمال با روستاهای گل زمین و چاه برف و از سمت جنوب با روستای استلج و از سمت شرق با روستاهای دانک و چاه برف و از سمت غرب با روستاهای استلج و قره داش پرچیک مجاور است و طبق آخرین تقسیمات سیاسی و اداری کشور تابع بخش آبگرم شهرستان آوج استان قزوین می‌باشد.

تصویر شماره ۱: موقعیت روستای یمق در استان قزوین

ناهمواری‌های روستای یمق می‌باشد. زمین‌های بالا دست رشته کوه دولایولار به صورت تپه‌ماهورهای پست و زمین‌های مسطح که به نام دوز (صاف و هموار) معروف است با دارا بودن خاک حاصلخیز و مستعد کشاورزی با تجهیزات مکانیزه با وسعتی بالغ بر ۳۰۰۰ هکتار از مهم‌ترین زمین‌های زراعی روستا به‌شمار می‌رود. ضلع غربی روستا با چشم‌انداز کوهستانی به نام داق (کوه) با وسعتی حدود ۱۵۰۰ هکتار با موقعیت کوهستانی و تقریباً سنگلاخی و بازدهی پایین نسبت به زمین‌های دوز و عدم کارایی مفید ادوات کشاورزی، بیشتر کاربری مرتع و چراگاه دارد و کشاورزی در این زمین‌ها به‌ندرت انجام می‌گیرد. در ضلع جنوبی روستا کوه

از نظر زمین‌شناسی روستای یمق در کمربند آتش‌فشانی-رسوبی حاشیه جنوبی (کمربند ارومیه دختر) قرار دارد. این کمربند «از حدود آوج شروع شده تا آتش‌فشان بزمان در حاشیه جنوبی واحد ساختمانی ایران مرکزی با امتداد شمال غرب- جنوب شرق می‌باشد» (جداری عیوضی، ۱۳۸۰).

سازه اصلی روستای یمق، روی تپه‌ای در دامنه شرقی کوه رامند علی استقرار یافته است (تصویر شماره ۱) به طوری که قله کوه رامندعلی با ارتفاع تقریبی ۲۱۵۰ متر از سطح دریا در ضلع جنوب غربی کاملاً مشرف به روستاست و از سمت شرق نیز منتهی به زمین‌های کشاورزی حاشیه رودخانه می‌شود. این رودخانه در پای

ردیف	نام محلی نهر و بند و نهر	سازه بند و نهر	طول نهر	وسعت زمین‌های زیر کشت	مدت زمان آبدهی	دبی متوسط آب
۱	باش ارخی	سنتی	حدود ۳ کیلومتر	حدود ۱۵ هکتار	سه ماهه اول سال	۱ اینچ
۲	سوپورگه لی ارخی	بتنی	حدود ۵ کیلومتر	حدود ۱۰۰ هکتار	تمام سالی آبی	۳ اینچ
۳	دگیرمان ارخی (فارالات ارخی)	سنتی	حدود ۵ کیلومتر	حدود ۶۰ هکتار	تمام سالی آبی	۲ اینچ
۴	اوتای ارخی	سنتی	حدود ۱/۵ کیلومتر	حدود ۵ هکتار	تمام سالی آبی	۱ اینچ
۵	باغلاز ارخی	سنتی	حدود ۳ کیلومتر	حدود ۲۰ هکتار	سه ماهه اول سال	۱ اینچ

جدول شماره ۱. نام و مشخصات نهرهای اصلی منشعب از رودخانه یمق

پوشش گیاهی روستای یمق غیر مشجر و شامل انواع مختلفی از گیاهان خودرو می‌باشد که قریب به اتفاق آن‌ها استفاده دارویی و خوراکی برای انسان و دام دارند. گونه غالب پوشش گیاهی در مناطق بکر، گون است که شیره آن در صنایع دارویی و شیمیایی کاربرد دارد و ساقه نیز به‌عنوان هیزم و علوفه دامی مورد استفاده قرار می‌گرفت که طی سالیان اخیر با جایگزین شدن نفت، این نوع استفاده از این گیاه متوقف شده است. اکثر گیاهان مراتع روستا ریشه دایمی دارند و در فصل سرما ساقه آن‌ها خشک و با شروع بهار طبیعت از ریشه ساقه جدید رشد می‌کند. شکل شماره ۲ گوشه‌ای از پوشش گیاهی و جدول شماره ۲ تعدادی از گونه‌های غالب پوشش گیاهی روستای یمق را با ذکر مشخصات و کاربرد آن نشان می‌دهد.

سیقیر قویروقو (دم گاو)، سارو تیکان (تیغ زرد)، ساقار، سیچان اوتو (غلف موش)، سوتلوگن، یملیک (شنگه)، قیاخ، لس تیکان، توتال تیکان، سوگودک، جیران اوتو، چویان چورگی، دوه بورنو، توخلوباشو، مصطفی چیچگی، چیچک، پیتک، خلفه، گوی تیکان، شقایق، چپیش اوتو، قویون اوتو، قوزو قولاقو، آت یونجاسو، تلخه، سارویونجا، قانقال، قینیرقا، گلین بارماقو (انگشت عروس)، قیرخ پوقوم، دلی شبدر (شبدر وحشی)، قمیش (نی)، ترشک و... از دیگر گونه‌های گیاهی در روستای یمق می‌باشند. علاوه بر گیاهان خودرو، درختان تبریزی و بید و سنجد و گونه‌هایی از درختان خودرو مانند بور، اولقون نیز در

تصویر شماره ۲. پوشش گیاهی مراتع روستای یمق

تتیر تورپاقو (خاک تنور): نوعی خاک رس به رنگ سرخ می‌باشد که از آن در ساخت تنور و سیلوهایی که برای نگهداری آرد و غله به کار می‌رفت استفاده می‌شده است) قرار دارد که تپه‌های باستانی خرمن بری ۱ و ۲ در دامنه شرقی آن قرار دارند و در نهایت ضلع شمالی روستا نیز منتهی به قبرستان روستای یمق و دامنه شمال شرقی کوه رامندعلی است.

ویژگی‌های اقلیمی

براساس داده‌های آماری ایستگاه هواشناسی آوج، که نزدیک‌ترین ایستگاه به یمق می‌باشد، میزان بارندگی متوسط سالیانه روستا طی یک دوره آماری ۱۰ ساله از ۱۳۷۵ الی ۱۳۸۵ به میزان ۳۲۰/۶ میلی‌متر با آب و هوای سرد و نیمه مرطوب کوهستانی همراه با زمستان‌های سرد می‌باشد. میانگین حداکثر دما ۳۰/۸ درجه سانتی‌گراد و میانگین حداقل دما ۱۰/۳- درجه سانتی‌گراد است. حداکثر دمای مطلق ۳۶/۴ درجه سانتی‌گراد و حداقل دمای مطلق ۱۹- درجه سانتی‌گراد و میانگین دمای سالیانه روستا ۱۰/۰۶ درجه سانتی‌گراد ثبت گردیده است. میانگین رطوبت نسبی منطقه ۵۰/۸۸٪ میانگین حداکثر سرعت وزش باد ۱۴/۱۷ متر بر ثانیه با جهت غالب جنوب غربی به شمال شرقی است (اداره کل هواشناسی قزوین).

منبع آب شرب روستا یک چشمه است که در دامنه جنوب غربی کوه رامندعلی در فاصله حدود ۵۰۰ متری روستا واقع شده و دارای آب گوارا و خنک است. هر چند در سال‌های اخیر با حفر چند حلقه چاه کم عمق جهت بالا بردن دبی آب که از طریق کانال زیرزمینی به هم مرتبط می‌شوند تبدیل به قنات شده است که با سیستم لوله‌کشی به منبع آب هدایت و از آنجا وارد شبکه آبرسانی روستا می‌شود و طبق نمونه‌برداری‌ها و مطالعات صورت گرفته از نظر ناخالصی و سختی آب جزو آب‌های مطلوب منطقه می‌باشد.

رودخانه یمق، منبع اصلی آبیاری زمین‌های کشاورزی روستاست و شاخه‌ای از رودخانه خره رود می‌باشد که معروف به کلنجین چای (رودخانه کلنجین) است. این رود از ارتفاعات و حوضه آبریز استلج و ارتفاعات دولایولار (کوه‌ها) سرچشمه می‌گیرد و علاوه بر مشروب ساختن زمین‌های روستای استلج و یمق و گل زمین تا پیوستن به خره رود زمین‌های مجاور خود را سیراب می‌کند. بستر رودخانه در مقاطعی از مسیر خود، در طول فصل خشک سال (مرداد و شهریور) کاملاً خشک می‌شود و علت اصلی آن نیز بهره‌برداری کشاورزان و کم شدن ریزش‌های جوی در حوضه آبریز است.

تعداد ۵ نهر توسط ۵ بند انحرافی اصلی و تعدادی نهر فرعی از رودخانه منشعب می‌شود. جدول شماره ۱ نام و مشخصات نهرهای اصلی منشعب از رودخانه را نشان می‌دهد.

پوشش گیاهی و جانوری

پس از ناهمواری‌ها، پوشش گیاهی ویژگی برجسته هر چشم‌انداز جغرافیایی است. «جالب‌ترین و چشم‌گیرترین چهره سیاره زمین پس از ناهمواری‌ها، پوشش گیاهی آن است. (شکویی، ۱۳۷۹)»

که نشان از رونق روستا در سال‌های گذشته دارد. بررسی تعداد جمعیت روستا در دوره‌های آماری نشان می‌دهد که این روستا بعد از دهه ۱۳۴۰ همیشه دارای رشد جمعیت با نرخ منفی می‌باشد به طوری که در یک فاصله ۱۰ ساله از ۱۳۵۵ الی ۱۳۶۵ جمعیت روستا به نصف کاهش یافته است. طبق آخرین سرشماری عمومی نفوس و مسکن مرکز آمار ایران در سال ۱۳۸۵ جمعیت روستا ۲۲۶ نفر و ۵۶ خانوار بوده است. جدول شماره ۳ اطلاعات جمعیتی و خانوار روستا را در دوره‌های آماری نشان می‌دهد.

مهم‌ترین عامل رشد منفی جمعیت در روستا، مهاجرت به شهرها به‌ویژه جوانان و نیروی فعال روستاست و قریب به اتفاق مهاجران با انگیزه پیدا کردن شغل و موقعیت اجتماعی مناسب اقدام به مهاجرت می‌کنند.

پایین بودن سطح درآمد روستائیان نسبت به ساکنان شهری و عدم رشد و توسعه زیرساخت‌های روستایی، محرومیت مزمن منطقه و روستا که ریشه در دوران سلطه نظام ارباب رعیتی در منطقه و بهره‌کشی ظالمانه از مردم و تاراج دسترنج روستائیان زحمتکش در جهت رنگین کردن سفره عیش و نوش اربابان زر و زور دارد. پیروزی

انقلاب اسلامی، روستائیان را از یوغ استثمار مالکان و ظلم عمال آنان نجات داد، ولی عدم توجه به مناطق روستایی به دلایلی که قبلاً ذکر شد، روستاها به‌ویژه در فصل زمستان بی‌شباهت به خانه سالمندان نیست و این زنگ خطری برای مدیران و برنامه‌ریزان کشور است.

ویژگی‌های اقتصادی

کشاورزی و دامداری دو رکن اصلی اقتصاد روستای یمق می‌باشند و ساختار اصلی اقتصاد خانوار روستا بر این دو پایه استوار شده است. در کنار این دو، البته صنایع دستی و خرید و فروش محصولات زراعی و دامی نیز در اقتصاد خانوار روستایی ایفای نقش می‌کنند. عمده‌ترین محصولی که در روستا کشت می‌شود گندم دیم است و این روستا با تولید سالانه بالغ بر ۲۰۰۰ تن گندم یکی از تولیدکنندگان این محصول استراتژیک به شمار می‌رود. پس از گندم، جو، یونجه، نخود، عدس، سیب‌زمینی و سایر محصولات صیفی و جالبی در حد نیاز خود کشاورزان کشت و تولید می‌شود.

ردیف	نام محلی	معنی لغوی	کاربرد	توضیحات
۱	گون	گون	دارویی و صنعتی، هیزم و خوراک دام	شیره گون مصرف دارویی و در صنایع شیمیایی کاربرد دارد
۲	ورک	-	دارویی، هیزم و خوراک دام	دانه ورک در درمان اسهال مفید است
۳	سوپورگه	جارو	تهیه جارو، هیزم و خوراک دام	از کنار هم قراردادن تعدادی ساقه این گیاه جارو تهیه می‌شود
۴	پورپوز	-	هیزم و خوراک دام	در مواردی به عنوان مصالح ساختمانی کاربرد داشت
۵	سیقیردیلی	گل‌گاوزبان	دارویی، خوراک دام	دم کرده گل‌گاوزبان آرام‌بخش و کاهش دهنده استرس است
۶	آت قویروکو	دم‌اسبی	خوراک دام	تعلیف دام در مرتع و استفاده به‌صورت خشک در آغل
۷	بومادران	بومادران	دارویی و خوراک دام	دم کرده این گیاه در کنترل قند خون بسیار مفید است
۸	شتره	شاه‌تره	دارویی و خوراک دام	در درمان حساسیت‌های پوستی توصیه شده است
۹	شورون	خاک‌شیر	دارویی و خوراک دام	برای درمان یبوست و پایین آوردن تب مفید است
۱۰	ککلیک اوتو	آویشن	دارویی و خوراک انسان	در درمان ریزش مو توصیه شده است
۱۱	کلسنی	کلسنی	دارویی و خوراک دام	مصرف عرق کلسنی در درمان ناراحتی کبد توصیه شده است
۱۲	قزیاقو	قزیاقی	خوراک دام و انسان	برگ تازه قزیاقی در تهیه و پخت انواع غذاهای محلی کاربرد دارد
۱۳	دولاشوخ	پیچک	خوراک دام	چرای دام در مرتع
۱۴	سوقاناخ	پیاز کوهی	خوراک انسان	به صورت تازه همراه سبزیجات مصرف می‌شود
۱۵	یارپوز	پونه	دارویی و خوراک انسان	به صورت تازه همراه سبزیجات و دم کرده آن از بین برنده نفخ معده است
۱۶	بولاغ‌اوتو	علف چشمه	دارویی و خوراک انسان	مصرف آن به صورت تازه همراه سبزیجات در کنترل فشار خون مفید است

جدول شماره ۲. گونه‌های غالب پوشش گیاهی در روستای یمق

پوشش گیاهی روستا به چشم می‌خورند.

از مهم‌ترین گونه‌های جانوری روستای یمق می‌توان به گراز، روباه، خرگوش، شغال، گراز، مار، لاک‌پشت، خارپشت، موش صحرايي (جبری سیچان)، کبک، عقاب، قرقی، قناری، بلبل، هدهد، کلاغ، جغد، گنجشک، باقره‌قره و... اشاره نمود.

سال آماری	تعداد جمعیت	تعداد خانوار	بعد خانوار	نرخ رشد
۱۳۵۵	۵۰۵	۹۷	۵/۲	-
۱۳۶۵	۲۹۳	۵۲	۵/۶۳	-۵/۴۴
۱۳۷۵	۲۵۵	۴۵	۵/۶۶	-۱/۲۹
۱۳۸۵	۲۲۶	۵۶	۴	-۱/۲

جدول شماره ۳. اطلاعات جمعیتی روستا در دوره‌های آماری

ویژگی‌های جمعیت

در لغت‌نامه دهخدا تعداد سکنه روستا ۵۲۶ نفر ذکر شده است

ویژگی‌های فرهنگی و اجتماعی

مردم یمق به زبان ترکی تکلم می‌کنند و پیرو دین اسلام و شیعه دوازده امامی هستند. آن‌ها مردمی متدین، معتقد به اصول و مبانی دین مبین اسلام و نسبت به شاعران دینی مانند نماز جماعت پای‌بندند و به‌ویژه به ماه مبارک رمضان و شب‌های قدر و آئین‌های عزاداری ماه محرم علاقه خاصی دارند.

روستا به‌صورت مجتمع، توسط شورای اسلامی و دهیاری اداره می‌شود. مردم آن از نظر اجتماعی خونگرم و مهمان‌نوازند و بنا به موقعیت جغرافیایی و اقلیمی غالب منطقه تا حدودی افرادی سخت‌کوش و محافظه‌کارند که این خصلت اصلی مردمان مناطق کوهستانی می‌باشد.

نگاهی اجمالی به فرهنگ و رسوم روستا گویای این واقعیت است که این آداب و سنن ریشه در تاریخ کهن و باستانی روستا دارد. از آئین‌های خواستگاری، بله‌برون و مراسم جشن عروسی در روستا گرفته تا مجالس ترحیم و مراسم خاک‌سپاری اموات و آئین‌های مذهبی در ایام ماه مبارک رمضان و ایام سوگواری سالار شهیدان همگی ریشه در فرهنگ بی‌آلایش و ساده روستایی دارد. این مراسم با داشتن شکوه خاص خود در عین حال ساده و بی‌پیرایه برگزار می‌شود.

شب‌نشینی در شب‌های سرد و طولانی زمستان دور یک کرسی گرم از قدیم‌الایام در روستا مرسوم بوده است که امروزه به دلیل توسعه رسانه‌های صوتی و تصویری تا حدودی کمرنگ شده است. این شب‌نشینی‌ها محلی برای گفت‌وگو و تضارب آرا و خواندن آثار ادبی و داستان‌ها و تمثیل‌های ادبی و احکام و مسائل شرعی بوده است. یک اتاق کوچک با یک کرسی گرم که دور آن افراد فامیل و همسایه‌ها حلقه می‌زدند و یک چراغ پیه‌سوز، فانوس، لمپا، گردسوز و یا چراغ زنبوری (توری) که در سال‌های اخیر رواج پیدا کرده بود روشنی بخش مجلس می‌شد و جوانان و نوجوانان با ذوق و علاقه خاصی داستان‌ها، اشعار و خاطرات بزرگ سالان و به‌ویژه ریش‌سفیدان را که با لحن شیوا و حس خاصی بیان می‌شد گوش می‌دادند. حضور عاشیق‌های محلی که داستان‌های عاشقانه و حماسی را با موسیقی محلی (ساز و بالابان) بیان می‌کردند طرفداران زیادی در بین مردم روستا داشت به‌طوری که گاهی این شب‌نشینی‌ها تا پاسی از شب ادامه پیدا می‌کرد. بسیاری از اهالی روستا هنوز هم از آن دوران به عنوان دوران طلایی عمر خودشان یاد می‌کنند.

روح اجتماعی حاکم بر روستا و تکیه بر کشت و زرع گروهی، روستائیان را به اجتماعی‌ترین گروه‌های انسانی در تاریخ بشر تبدیل کرده است به نحوی که کلیه امور زراعی و نگهداری از دام و تعمیر و ساخت مسکن روستایی به صورت گروهی و با همکاری یکدیگر انجام می‌گرفت. در روستای یمق نیز لای‌روبی نهرها، بازسازی بندهای آب، آبیاری مزارع، کاشت و برداشت محصول و تهیه علوفه و ذخیره آن برای فصل زمستان از مهم‌ترین فعالیت‌های گروهی بین روستائیان به شمار می‌رود که حکایت از پیوندهای اجتماعی اصیل و ریشه‌دار

کشت سیب‌زمینی، مهم‌ترین محصول آبی روستای سال‌های اخیر بوده و شهرت سیب‌زمینی در واقع قزوین مدیون کشاورزان روستای یمق است. البته طی سال‌های اخیر با توسعه کاشت سیب‌زمینی به روش مکانیزه در دیگر مناطق کشور نظیر همدان، کاشت و برداشت این محصول در یمق توجیه اقتصادی چندانی نداشته و جای خود را به محصولاتی مانند یونجه و جو داده است.

دامداری رکن دوم اقتصاد روستاست و از دیرباز شغل اصلی ساکنان روستا به شمار می‌رفته است. دامداری سنتی به روش چکانه‌ای شیوه غالب در میان مردم روستا می‌باشد و آن به این طریق است که از پیوستن چندین رأس میش و بز از هر خانوار یک گله تشکیل می‌شود. پرورش تعداد ۱ الی ۴ رأس گاو، ۱۰ الی ۵۰ رأس میش و بز در هر خانوار روستایی معمول است که در مرحله اول نیاز خود روستائیان را تأمین می‌کند. در مرحله دوم روستائیان اقلام مازاد بر نیاز خود شامل انواع فرآورده‌های دامی و لبنی نظیر پشم، پوست، دام زنده، ماست، کره، روغن حیوانی و کشک را به فروش می‌رسانند. طی دهه اخیر با مکانیزه شدن کشاورزی بالغ بر ۸۰٪ از زمین‌های کشاورزی دوز که در دهه‌های قبل کاربری غالب آن‌ها مرتع و چراگاه بود به نفع کشاورزی تغییر کاربری داده و دامداری را از نظر چراگاه به شکل جدی در تنگنا قرار داده است. این چالش گویای آن است که نیاز به توسعه دامپروری صنعتی در روستا بیش از پیش احساس می‌شود.

محصولات باغی نیز اخیراً به جرگه تولیدات کشاورزی روستا پیوسته است. مهم‌ترین این محصولات گردو، انگور، بادام، گیلان، سیب و زردآلو است که در چند سال آینده روستای یمق را به یکی از تولیدکنندگان عمده گردو در بین روستاهای منطقه تبدیل خواهد کرد.

در دهه‌های گذشته، زنبورداری به روش سنتی در کندوهای بافته شده از شاخه درختان خودرو در روستا رواج داشته، اما متأسفانه به دلیل بروز خشک‌سالی در سال‌های اخیر و عدم استفاده از روش‌های نوین در حال حاضر جایگاهی در اقتصاد روستا ندارد.

صنایع دستی هر منطقه گویای فرهنگ و تمدن مردم آن منطقه است. در یمق، این آثار در سال‌های گذشته نقشی ویژه در اقتصاد و درآمد خانوار بازی می‌کردند. اما، بازار گرمی ندارند و حتی برخی از این صنایع به بوته فراموشی سپرده شده‌اند. قالی‌بافی، مهم‌ترین هنر دستی ایرانیان و به عبارتی شاهکار هنری ایران نیز در این روستا از جایگاه خاصی برخوردار بوده است. بافت قالی و قالیچه و قالی باریک معروف به قرادغی یکی از مهم‌ترین صنایع دستی مردم یمق به‌ویژه زنان خانه‌دار بوده است که متأسفانه به دلایلی نظیر مقرون به صرفه نبودن و یا حتی بالا رفتن شاخص‌های زندگی و سطح درآمد نسبت به سال‌های قبل در حال زوال و نابودی است. چارق دوزی، گلیم بافی، بافت دستکش و جوراب پشمی و انواع زیراندازها، طناب بافی و توربافی با استفاده از پشم بز، نمد مالی، سبد بافی و بافت کندوی زنبور عسل و طبق نان از شاخه بور (نوعی درخت خودرو در حاشیه رودخانه) از دیگر صنایع دستی بوده‌اند که در گذشته در این روستا رواج داشته‌اند.

بین مردم روستا دارد و یکی از پتانسیل‌های مهم اجتماعی روستا محسوب می‌شود.

واژه‌شناسی

در فرهنگ لغت دهخدا ذیل واژه یمق چنین آمده است: دهی است از دهستان خرقان شرقی بخش آوج شهرستان قزوین، واقع در ۳۶ هزار گزی خاوری اوج با ۵۲۶ سکنه (بنا به گفته زان شاردن یک گز شاهی معادل ۹۴/۷۴۵ سانتی‌متر و بنا بر گفته فریر معادل ۹۵ سانتی‌متر بوده است. امروزه در ایران فقط نوعی از گز و آن هم ۱۰۴ سانتی‌متر وجود دارد (هینس، والتر، ۱۳۶۸).

وجه تسمیه یمق از منظر مردم

ریشه این واژه در میان مردم روستا چند روایت متفاوت دارد که به دو مورد از مهم‌ترین و اصلی‌ترین آن‌ها اشاره می‌کنیم. ذکر این نکته را نیز لازم می‌دانیم که مطالب ذکر شده در مورد ریشه واژه یمق سند مکتوبی ندارد و فقط متکی به روایاتی است که در ادبیات عامیانه بین مردم روستا رایج است.

یمق یا یوماق

یوماق یا یوماق اسم مصدر فصل شست‌وشو دادن یا شستن در زبان ترکی است و طبق گفته‌های ساکنان قدیمی روستا به دلیل وجود آب در محل فعلی روستا افراد کوچ‌نشین و گله‌داران، هنگامی که جهت شست‌وشوی خود و لوازم و لباس‌های خود قصد عزیمت به این نقطه را می‌کردند به اطرافیان خود این‌گونه خطاب می‌کردند که «هن گندیرم یوماقا» یعنی من جهت شست‌وشو می‌روم و مخاطب

نیز ذهنش متوجه این نقطه می‌شد و پس از اسکان ساکنان اولیه در محل فعلی روستا، اسم یوماق را بر روی مکان تازه تأسیس نهادند و به تدریج این واژه در محاورات روزمره تغییر شکل داده و به شکل یمق درآمد.

یمق یا یماق

یمق یا یماق اسم مصدر فعل خوردن در زبان ترکی و به معنی غذا خوردن و یا به محل خوردن غذا اطلاق می‌شود. قدما بر این باور بودند که اهالی این روستا از دیرباز مردمی مهمان‌نواز بوده‌اند به طوری که همیشه مسافران و دوره‌گردها جهت اقامت و رفع خستگی و صرف غذا، به این روستا مراجعه می‌کرده‌اند.

این مثل هنوز هم در میان مردم رایج است که «یمقه گندیری ایخ گوتور» یعنی «اگر عازم یمق هستی فقط پا بردار» که پا برداشتن کنایه از سریع راه رفتن و بدون برداشتن هیچ‌گونه آذوقه و توشه‌ای است. از آنجایی که اهالی قدیم و ساکنان اولیه روستا پس از اتمام کار در مزرعه و زمین جهت صرف غذا و استراحت به منزل برمی‌گشتند، از واژه یماق یا یماق استفاده می‌کردند به این صورت می‌گفتند «گندک یماقا» یعنی جهت غذا خوردن برویم که در این جمله واژه یماق همانند واژه یوماق معنای دوجویی دارد. یعنی هم به فعل غذا خوردن و هم به محل غذا خوردن اشاره می‌کند. این واژه نیز در بستر زمان به صورت امروزی یمق درآمد و نام این مکان شکل گرفته است.

تاریخ کهن به روایت آثار باستانی

آثار باقی‌مانده از فعالیت‌های انسانی در نقاطی از روستا به علت عوامل طبیعی و انسانی نظیر بارندگی و سیل و فرسایش خاک و حفاری‌های غیرمجاز تا حدودی نابود یا ناپدید شده و یا در شرف از بین رفتن می‌باشد. این آثار نشان می‌دهد که سکونت در این روستا قدمتی دیرینه دارد و طبق بررسی‌های موردی که روی چند نقطه انجام شده مشخص شده است که دیرینگی این آثار مربوط به دوران تاریخی سده‌های اولیه پس از اسلام و در موردی هم به دوران تاریخی قبل از تاریخ ایران باستان می‌باشد و آیا اینکه این مکان در تمام ادوار تاریخ یک سکونتگاه دائمی بوده یا خیر؟ سؤالی است که پاسخ به آن دشوار می‌نماید؛ آنچه مسلم است طبق مطالعاتی که روی برخی نقاط باستانی صورت گرفته و بقایای اندکی که در بعضی از این نقاط به دست آمده است این مسئله روشن می‌شود که از سده‌های ابتدایی دوران پس از اسلام این روستا محل سکونت انسان بوده است.

مردمی که به شغل دامداری و زراعت مشغول بوده‌اند و به دلیل برخی عوامل نظیر بلایای طبیعی (زلزله، سیل، رانش زمین، خشک‌سالی و قحطی و...)، جنگ‌ها و بیماری‌های همه‌گیر که در قرون گذشته انسان‌های زیادی را به کام مرگ می‌فرستاد باعث شده است که در مقاطعی از تاریخ، نوار سکونت در این نقطه قطع شود و پس از مدتی توسط گروهی دیگر در نقطه‌ای دیگر از این روستا هسته دیگری از سکونت شکل می‌گرفته است. وجود بالغ بر ۱۰ تپه باستانی گواهی بر این مدعا است.

ردیف	نام اثر	قدمت	کاربری	موقعیت نسبت به روستا	تاریخ ثبت	شماره ملی ثبت
۱	تپه باغ لار اوستو	دوران قبل از تاریخ ایران باستان	تپه، باغ	۵۰۰ متری شمال روستا	۱۳۸۱/۰۳/۲۵	۵۷۵۷
۲	تپه خرمن بری ۱	سده‌های اولیه بعد از اسلام	تپه	۳۰۰ متری جنوب روستا	۱۳۸۱/۰۳/۲۵	۵۵۲۶
۳	تپه خرمن بری ۲	دوران تاریخی پس از اسلام	تپه	۳۰۰ متری جنوب روستا	۱۳۸۰/۱۲/۲۵	۵۷۴۰
۴	کوره بولاغ	دوران تاریخی پس از اسلام	تپه، کوره	۵۰۰ متری جنوب روستا	۱۳۸۰/۱۲/۲۵	۵۵۱۷
۵	تپه بازا اوستو	دوران تاریخی پس از اسلام	تپه	۲ کیلومتری شمال روستا	۱۳۸۲/۰۱/۲۴	۸۱۸۳
۶	تپه گورستان بازا اوستو	دوران تاریخی پس از اسلام	تپه، گورستان	۲ کیلومتری شمال روستا	۱۳۸۰/۱۲/۲۵	۵۵۳۵
۷	تپه فارا اوراک (ورک)	دوران تاریخی پس از اسلام	تپه	۲/۵ کیلومتری شمال روستا	۱۳۸۱/۰۳/۲۵	۵۷۷۱
۸	تپه امامزاده	دوران تاریخی پس از اسلام	تپه، مذهبی	۴ کیلومتری شمال روستا	۱۳۸۰/۱۲/۲۵	۵۵۰۷

جدول شماره ۴. آثار باستانی روستای یمق به ترتیب قدمت

تصویر شماره ۲. بقایای برج و باروی قدیمی روستا

تاریخ معاصر

در طول قرن اخیر، تحولات و حوادث تأثیرگذار در ابعاد سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی در ساختار و فضای سیاسی کشور، موجبات بازساخت چشم‌اندازهای طبیعی و انسانی در اکثر روستاها شده و هر یک از این تحولات به‌عنوان یک مقطع تاریخی در بین روستائیان و نقطه عطفی در تاریخ روستایی کشور محسوب می‌شود. انقلاب صنعتی در قرن نوزدهم و گسترش شهرنشینی موجبات حرکتی عظیم از پایین به بالا را فراهم آورد و به تبع آن اکثر نیروی فعال جوامع روستایی را به شهرها فرستاد، این پدیده، مرزهای جغرافیایی کشور ما را نیز، در طی نیم قرن اخیر، درنوردید و اصلاحات ارضی توسط محمدرضا پهلوی نیز مزید بر علت شد به‌طوری که جامعه مولد روستایی که بیشتر آن‌ها در فعالیت‌های اقتصادی بخش اول (کشاورزی) مشغول بودند پس از این تحولات، به فعالیت‌های اقتصادی بخش دوم (صنعت) و سوم (خدمات) و شغل‌های کاذب مانند دست‌فروشی و دوره‌گردی و... روی آوردند.

اصلاحات ارضی در اوایل دهه ۱۳۴۰، زلزله مهیب ۱۳۴۱ بوئین‌زهره، انقلاب اسلامی ۱۳۵۷ و جنگ تحمیلی ۱۳۵۹ از مهم‌ترین مقاطع تاریخی در بین مردم روستای یمق به‌ویژه افراد سالخورده می‌باشد. به عنوان مثال اگر بخواهند سن یک نفر را با فرد دیگری مقایسه کنند می‌گویند فلانی در زلزله ۲ ساله بود یا فلان شخص یک سال بعد از زلزله به دنیا آمده یا از دنیا رفته است، همچنین است در مورد انقلاب اسلامی ۱۳۵۷ و سایر مقاطع تاریخی.

وقوع زلزله سال ۱۳۴۱ در منطقه بوئین‌زهره که منجر به کشته و زخمی شدن قریب به ۲۰ نفر از اهالی روستای یمق و تخریب تعدادی از منازل مسکونی گردید و نیز زلزله سال ۱۳۸۱ منطقه آوج که خسارتی در روستای یمق برجا نگذاشت، توجه روستائیان را به مقاوم‌سازی و نوسازی منازل مسکونی خود جلب کرده است و هر چند در این راه توفیق چندانی حاصل نشده است ولی به‌تدریج در حال سوق دادن سیما و بافت روستا از یک روستای دارای بافت اکولوژیک با مسکن سنتی و مصالح بومی به سمت روستایی با ساختمان‌های نوساز با مصالح مدرن و امروزی و معابر عریض می‌باشد.

بهمن ماه سال ۱۳۹۱ مبدأ تشکیل یک نهاد جدید به نام «دهیاری»

به استناد آثار و بقایای فعالیت‌های انسانی در یکی از نقاط روستا، قدمت روستای یمق مربوط به دوران‌های تاریخی پیش از ایران باستان و در اغلب نقاط به سده‌های اولیه تاریخ پس از اسلام مربوط می‌شود و فرضیه گاهواره تمدن ۹ هزار ساله را به اثبات می‌رساند. جدول شماره ۴، به ترتیب قدمت، این آثار را، که به‌عنوان آثار ملی به ثبت رسیده‌اند نشان می‌دهد.

یکی از نقاط باستانی روستا که هنوز به ثبت ملی نرسیده است تپه قالا اوستو می‌باشد. این تپه در ضلع جنوب شرقی روستا واقع شده و همان‌طور که از نامش برمی‌آید دارای کاربری قلعه بوده و به گفته اهالی در زلزله مهیب سال ۱۳۴۱ بوئین‌زهره تخریب شد. آثار آن تا اواخر دهه ۶۰ نیز پابرجا بود که قسمتی از فضای داخل یک اتاق با تاقچه و رف بود ولی متأسفانه به دلیل عدم آگاهی توسط برخی افراد روستا و نداشتن متولی، تخریب و خشت‌های آن جهت استفاده حمل شد. در حفاری که در سال ۱۳۷۱ جهت احداث کانال آبرسانی انجام شده بود بقایای خشت و ظروف سفالی نظیر کوزه، کاسه و بشقاب که از زیر خاک بیرون آمده بود به وفور به چشم می‌خورد.

سرگذشت روستا در گفتار مردم

آنچه از نقل قول‌ها و روایات ریش‌سفیدان محل، که از پدران خود شنیده‌اند، برمی‌آید هسته اولیه شکل‌گیری روستای یمق در محل کنونی به حدود ۴۰۰ سال قبل برمی‌گردد، در آن زمان شخصی به نام «آقا» به اتفاق فرزندان خود به نام‌های ابراهیم، اسماعیل و محمد از روستای قمشلو واقع در غرب آب‌گرم، که هنوز به همین نام خوانده می‌شود، هر ساله جهت چرای دام‌های خود در فصل گرم سال به این نقطه ییلاقی کوچ می‌کرده‌اند و با آغاز فصل سرما دوباره به قشلاق برمی‌گشتند. در یکی از مهاجرت‌ها این افراد با اتفاقی مواجه می‌شوند که زمینه تأسیس روستا در مکان فعلی را فراهم می‌کند. حال به نقل این اتفاق تاریخی از زبان سالخوردگان روستا می‌پردازیم.

«در یکی از سال‌ها به علت بارندگی‌های زیاد و سست شدن طبقات فوقانی زمین زیرپای یک از حیوانات گله خالی شده و به قعر یک گودال سقوط می‌کند. صاحبان گله که شاهد این اتفاق بودند به سرعت خود را به محل حادثه رسانده و با گودالی روبه‌رو می‌شوند که معلوم می‌شود دهانه یک غار دست‌ساز است. پس از این اتفاق، «آقا» و فرزندان خود به این نتیجه می‌رسند که چرا ما هر ساله مشقت‌ها و مخاطرات این سفر را به جان بخیریم، بهتر است در همین نقطه که نشان می‌دهد قبلاً هم انسان‌هایی در آن ساکن بوده‌اند سکونت اختیار کنیم و همین غار را نیز، که به گویش محلی زاغه می‌گویند، جهت نگهداری گله‌های خودمان مرمت و بازسازی کنیم تا حیواناتمان را از گزند درندگان و سرما محافظت کند.» بدین ترتیب آن‌ها هم این نقطه را یک مکان ایده آل جهت سکونت خود یافتند که از دیگر نقاط مجاور متمایز بود. آثار باقی‌مانده از برج و باروی روستا گواهی بر اهمیت موقعیت دفاعی در مکان‌گزینی سکونتگاه‌های انسان‌ها در ادوار گذشته تاریخ است.

در روستای یمق است تا از طریق آن سیاست‌ها و تدابیر دولت با خواسته‌ها و مشکلات روستائیان هماهنگ‌تر شود. از بدو تأسیس دهیاری، نقش این نهاد در توسعه و مدیریت روستا، چشمگیر و غیرقابل انکار بوده است.

نتیجه‌گیری

یکی از افق‌های نوین پیش روی علوم جغرافیایی، مطالعه و پژوهش در حوزه برنامه‌ریزی و توسعه روستایی است که علاوه بر شناخت ویژگی‌های اقلیمی و فرهنگی و اقتصادی روستا، پتانسیل‌های بالقوه و جاذبه‌های اقتصادی و گردشگری روستا و نحوه به فعلیت درآوردن این استعدادها، شناخت چالش‌ها و موانع توسعه‌ای روستا که در نهایت منجر به رشد سکونتگاه‌های روستایی خواهد شد. مهاجرت‌های بی‌رویه را کنترل و متوقف خواهد کرد و موجبات مهاجرت‌های معکوس را نیز سبب خواهد شد. راهکاری مؤثر در راستای تمرکززدایی و درمان ریشه‌ای معضلات و ناهنجاری‌های شهری خواهد بود. شاید در این حوزه مطالعاتی در سایر نقاط انجام گرفته باشد ولی تاکنون هیچ‌گونه مطالعه علمی در راستای شناخت امکانات و کمبودهای روستای یمق صورت نگرفته است. ما سعی می‌کنیم فهرست‌وار به تعدادی از استعدادها و جاذبه‌های عمومی روستا و همچنین چالش‌ها و مشکلاتی که بر سر راه توسعه و رشد روستا قرار دارند اشاره کنیم تا شاید زمینه‌ساز مطالعات بعدی باشد.

□ جاذبه‌ها و پتانسیل‌های روستای یمق

۱. جاذبه گردشگری و بیلاقی در فصول گرم سال، با داشتن آب و هوای معتدل و چشم‌اندازهای طبیعی و بکر.
۲. دامپروری صنعتی با بازدهی بالا در صورت سرمایه‌گذاری در بخش دامپروری.
۳. احداث سد بر روی رودخانه و مهار آب‌ها و سیلاب‌های فصلی جهت به زیر کشت بردن محدوده وسیعی از زمین‌های دیم.
۴. بهبود سیستم آبیاری در جهت بالا بردن بهره‌وری تولید.
۵. یکپارچه‌سازی اراضی دیم و آبی کشاورزان در راستای افزایش بهره‌وری.
۶. آموزش نحوه پرورش و تولید قارچ و آبریان با آب کشاورزی در قالب یک شرکت تعاونی روستایی.
۷. پرورش زنبور عسل با آموزش روش‌های نوین زنبورداری به روستائیان و حتی جوانان روستایی مقیم شهر.
۸. سرمایه‌گذاران جهت پرورش طیور.
۹. سرمایه‌گذاری در بخش‌های صنعتی به دلیل وجود زمین ارزان و مناسب، معافیت‌های مالیاتی و نیروی کار در روستا و روستاهای هم‌جوار.
۱۰. تشکیل صندوق توسعه روستای یمق با مشارکت و مدیریت خود روستائیان در جهت اعطای تسهیلات بدون بهره در راستای توسعه روستایی.

□ چالش‌ها و موانع توسعه روستای یمق

۱. وجود نوعی حس خودکم‌بینی و حقیربینی روستا در مقابل شهر در میان ساکنان روستا به‌ویژه جوانان.
۲. پایین بودن سطح درآمد روستائیان که منجر به عدم سرمایه‌گذاری در بخش‌های اقتصادی و توسعه صنایع مرتبط با کشاورزی می‌شود.
۳. مهاجرت‌های بی‌رویه ساکنان روستا به‌ویژه جوانان که ریشه امید و زندگی را در روستا خشکانده است.
۴. دسترسی ضعیف ساکنان روستا به خدمات بهداشتی و درمانی.
۵. بافت فرسوده روستا که نوعی تهدید برای سلامت ساکنان محسوب می‌شود.
۶. پیچ‌وخم‌های اداری در برخی ارگان‌ها و نهادهای دولتی در زمینه تسهیلات نوسازی مسکن روستایی.
۷. عدم وجود دفتر IT روستایی و عدم پوشش شبکه‌های دیجیتال صداوسیما.
۸. ارتقای سطح زندگی و احتمال افزایش مخاطرات آلودگی زیست‌محیطی به‌طور عام در اکثر روستاها.
۹. پایین بودن سطح آموزش و به تبع آن عدم رشد فرهنگی روستا که عامل اصلی چالش‌های فوق یا تابعی از آن‌هاست.

منابع

۱. قرآن مجید
۲. اداره کل هواشناسی استان قزوین؛ داده‌های آماری ایستگاه هواشناسی سینوپتیک آوج، دوره ۱۳۷۵ لغایت ۱۳۸۵.
۳. استانداری قزوین؛ سالنامه آماری استان قزوین ۱۳۹۳، قزوین، بهمن ۱۳۹۳.
۴. جداری، عبوسی، جمشیدی؛ ژنومرفولوژی ایران، تهران، دانشگاه پیام نور، چاپ پنجم، مرداد ۱۳۸۰.
۵. حجت، عیسی؛ «تأثیر اصلاحات ارضی بر شکل روستاهای ایران»، نشریه هنرهای زیبا، شماره ۲۶، صفحات ۷۵-۸۴، تهران، تابستان ۱۳۸۵.
۶. دهخدا، علی‌اکبر؛ فرهنگ لغت دهخدا، تهران، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۶۸.
۷. دهیاری روستای یمق؛ بایگانی دفتر دهیاری روستای یمق.
۸. رزم‌آرا، حسنعلی؛ فرهنگ جغرافیایی ایران، جلد دوم، تهران، دایره جغرافیایی ارتش، ۱۳۲۸.
۹. رکن‌الدین افتخاری، عبدالرضا و قادری، اسماعیل؛ «نقش گردشگری روستایی در توسعه روستایی»، نشریه مدرس، دوره ۶، شماره ۲، صفحات ۲۳-۴۱، تهران، تابستان ۱۳۸۱.
۱۰. سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری؛ دانش‌نامه تاریخ معماری ایران شهر www.iransharpedia.ir
۱۱. سعیدی، عباس؛ مبانی جغرافیای روستایی، تهران، انتشارات سمت، چاپ چهارم، بهار ۱۳۸۱.
۱۲. شرکت جهاد سبز (سهامی خاص)، طرح مرتعداری یمق، اداره کل منابع طبیعی استان قزوین، روستای یمق، ۱۳۸۳-۱۳۸۲.
۱۳. شکویی، حسین؛ اندیشه‌های نو در فلسفه جغرافیا، جلد اول، تهران، مؤسسه گیتاشناسی، چاپ سوم، تابستان ۱۳۷۸.
۱۴. شکویی، حسین؛ فلسفه جغرافیا، تهران، مؤسسه گیتاشناسی، چاپ دهم، پائیز ۱۳۷۹.
۱۵. شیعه، اسماعیل؛ مقدمه‌ای بر برنامه‌ریزی شهری، تهران، دانشگاه علم و صنعت ایران چاپ دوازدهم، ۱۳۸۱.
۱۶. مرکز آمار ایران؛ نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال‌های ۱۳۵۵، ۱۳۶۵، ۱۳۷۵، ۱۳۸۵.
۱۷. مختاری هشی، حسین؛ «هیدروپلتیک ایران، جغرافیای بحران آب در افاق سال ۱۴۰۴»، فصلنامه ژئوپلتیک، سال نهم شماره سوم، صفحات ۴۹-۸۳، تهران، پائیز ۱۳۹۲.
۱۸. هینس والتر؛ اوزان و مقیاس در اسلام، ترجمه و حواشی وهرام، غلامرضا، تهران، مؤسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگی، ۱۳۶۸.